

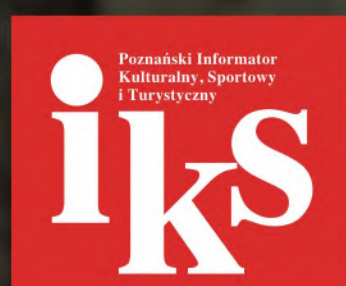
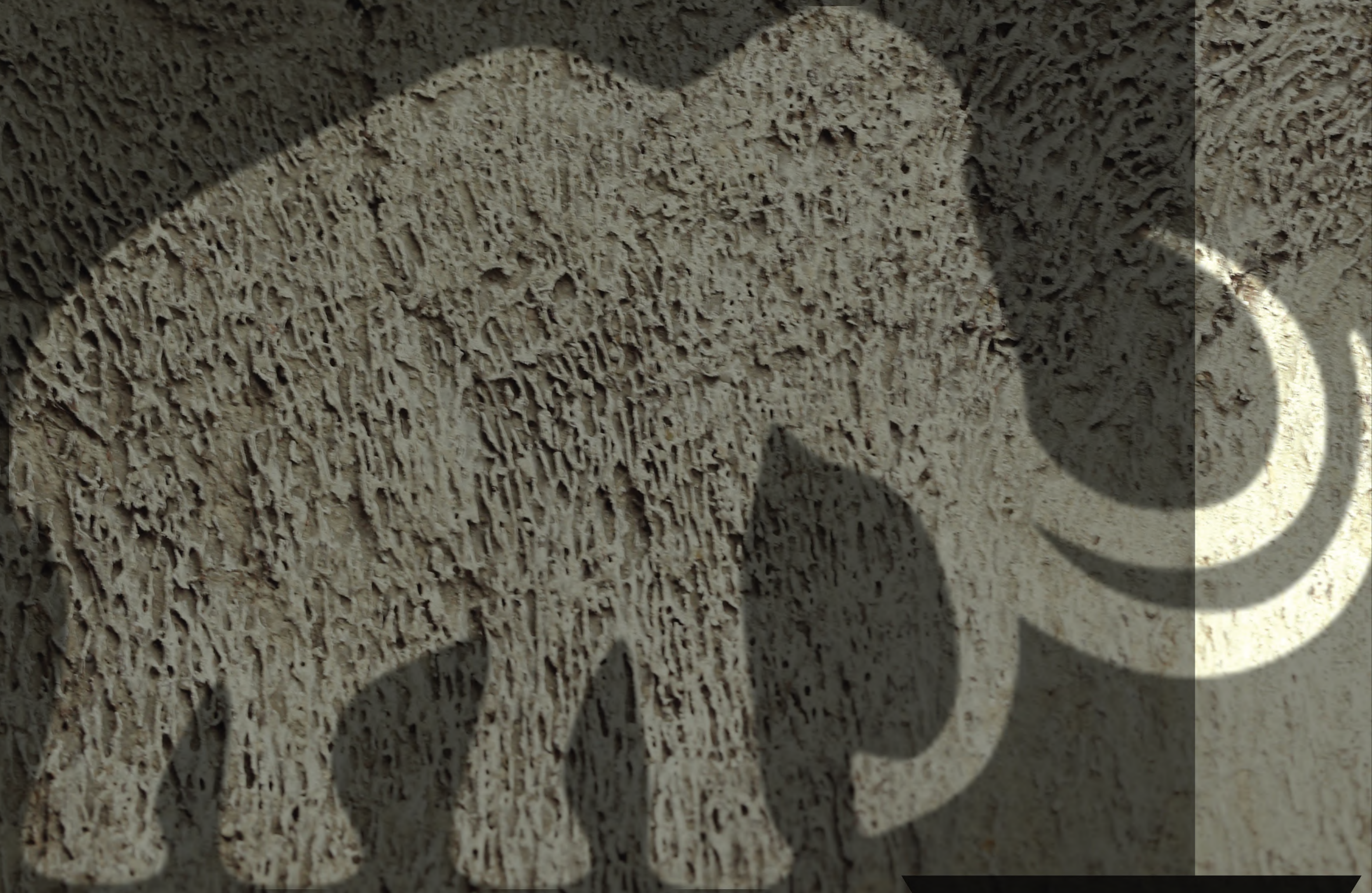

WYSTAWA Z CYKLU:
BLISKIE SPOTKANIA Z ...

MAMUT

I JEGO MYŚLIWI

LUTY - MARZEC 2017

POZnań*

MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W POZNANIU

KURATOR WYSTAWY: DR MAŁGORZATA WINIARSKA-KABACIŃSKA

PROJEKT GRAFICZNY: MARTA JARMUSIK

ZDJĘCIA ZABYTKÓW: PATRYCJA SILSKA

ARANŻACJA PLASTYCZNA: BARBARA BEDNARCZYK, JOLENTA KĘDELSKA

ZBIORY: MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W POZNANIU,
INSTYTUT GEOLOGII UNIWERSYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

OPRACOWANIE MATERIAŁU KOSTNEGO: DR KAMILA PAWŁOWSKA,
(INSTYTUT GEOLOGII UNIWERSYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU)

MONTAŻ TECHNICZNY: MARIUSZ BAUMGART, PAWEŁ KUBIAK

BIBLIOGRAFIA:

BŁAŻEJOWSKI B., JAKOBOWSKI G., GIESZCZ P., KOWALSKI R., HOŁDA-MICHALSKA A. 2014. STANOWISKO MAMUTA – MAMMUTHUS PRIMIGENIUS (BLUMENBACH, 1799) W GÓRNYM PLEJSTOCENIE W KOPALNI WĘGLA BRUNATNEGO BEŁCHATÓW, PRZEGLĄD GEOLOGICZNY 62 (11): 755-760, 776.

KOZŁOWSKI J.K. 2004. WIELKA HISTORIA ŚWIATA, ŚWIAT PRZED REWOLUCJĄ NEOLITYCZNĄ, ŚWIAT KSIĄŻKI, KRAKÓW.

NADACHOWSKI A. I IN. 2015. EKSPLOATACJA ZASOBÓW FAUNY PRZEZ PALEOLITYCZNE SPOŁECZNOŚCI ŁOWIECKO-ZBIERACKIE NA PRZYKŁADZIE STREFY PERY- I META KARPACKIEJ, (W:) M. ŁANCZONT, T. MADEYSKA T. (RED.) PALEOLITYCZNA EKUMENA STREFY PERY- I METAKARPACKIEJ. WYD. UMCS, LUBLIN, S. 837-909.

MAMUT
I JEGO MYŚLIWI

MAMUT WŁOCHATY

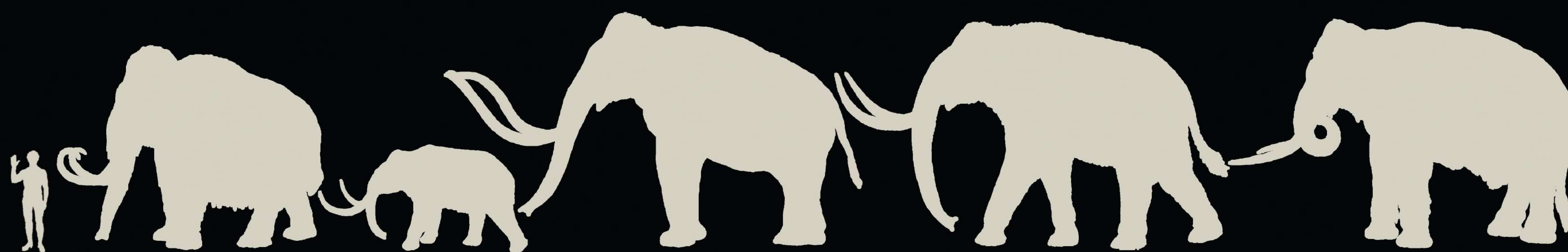
MAMMUTHUS PRIMIGENIUS

MAMUT WŁOCHATY (*MAMMUTHUS PRIMIGENIUS*) – PRZEDSTAWICIEL TRĄBOWCÓW (*PROBOSCIDEA*), O WYS. OK. 2,7–3,4 M W KLĘBIE I MASIE CIAŁA DO 6 TON, WYWODZIŁ SIĘ OD MAMUTA STEPOWEGO (*MAMMUTHUS THROGON- THERII*). OKOŁO 500 TYS. LAT TEMU MAMUT WŁOCHATY POJAWIŁ SIĘ NA TERENIE EUROPY I AZJI, A DOPIERO PÓŹNIEJ NA OBSZARZE AMERYKI PÓŁNOCNEJ.

MAMUT JEST JEDNYM Z LEPIEJ POZNANYCH ZWIERZĄT EPOKI PLEJSTOCENSKIEJ. WIEDZY NA JEGO TEMAT DOSTARCZAŁY I WCIĄŻ DOSTARCZAJĄ ZNALEZISKA JEGO POZOSTAŁOŚCI, ZWŁASZCZA ZAMARZNIĘTYCH OSOBNIKÓW ODKRYTYCH NA TERENIE SYBERII I ALASKI. ZARÓWNO TE ODKRYCIA, JAK I POZOSTAWIONE PRZEZ LUDZI MALOWIDŁA I RYTY NASKALNE SĄ ŹRÓDŁEM INFORMACJI O WYGLĄDZIE MAMUTÓW I JEGO ZACHOWANIU.

MAMUTY DOSKONALE PRZYSTOSOWAŁY SIĘ DO ZIMNEGO KLIMATU. POKRYTE BYŁY GRUBYM, DWUWARSTWOWYM FUTREM O ZRÓŻNICOWANEJ BARWIE. WARSTWĘ WEWNĘTRZNĄ TWORZYŁY GĘSTO ROSNĄCE, SKRĘCONE WŁOSY, DO 8 CM DŁUGOŚCI. DŁUGOŚĆ WŁOSÓW WARSTWY ZEWNĘTRZNEJ BYŁA RÓŻNA, OD KILKUDZIESIĘCIU CENTYMETRÓW W GÓRNYCH PARTIACH ZWIERZĘCIA, DO 1 METRA DŁUGOŚCI PO BOKACH. TAKŻE NA NOGACH I GŁOWIE DŁUGOŚĆ WŁOSA BYŁA RÓŻNA. PRAWDOPODOBNIENIE MAMUTY ZMIENIAŁY SVOJE FUTRO SEZONOWO, NAJGĘSTSZE ZRZUCAJĄC WIOSNĄ. ICH USZY I OGON BYŁY ZNACZNIE MNIEJSZE OD OBECNIE ŻYJĄCYCH SŁONI; NIE BYŁY DZIĘKI TEMU NARAŻONE NA UTRATĘ CIEPŁA I ODMROŻENIA. POD SKÓRĄ POSIADAŁY GRUBĄ WARSTWĘ TŁUSZCZU, KTÓRA POMAGAŁA UTRZYMAĆ CIEPŁO.

MAMUT WŁOCHATY

MAMUT KARŁOWATY

MAMUT KOLUMBIJSKI

MAMUT STEPOWY

MAMUT POŁUDNIOWY

MAMUT
I JEGO MYŚLIWI

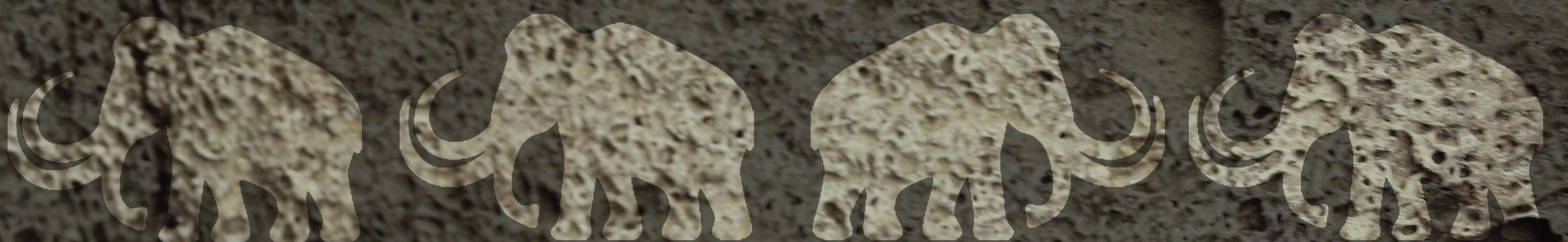
MAMUCI STEP. REZERWAT BIOSFERY UBSUNUR HOLLOW W POŁUDNIOWEJ ROSJI

ŚRODOWISKO NATURALNE

MAMUTY ZASIEDLAŁY CHARAKTERYSTYCZNY DLA OKRESU PLEJSTOCENU EKOSYSTEM STEPO-TUNDRY ZWANY TAKŻE "MAMUCIM STEPEM".

LATEM PRZEBYWAŁY NA WYŻEJ POŁOŻONYCH OBSZARACH SUCHYCH, ZIMĄ SCHODZIŁY DO DOLIN RZECZNYCH. ŻYWIŁY SIĘ ROŚLINAMI ZIELNYMI, PRZEDE WSZYSTKIM TRAWĄ, MCHEM, POROSTAMI, RZADKO LIŚĆMI, PĘDAMI KRZEWÓW I DRZEW. DIETA MAMUTÓW MOGŁA RÓŻNIĆ SIĘ W ZALEŻNOŚCI OD PORY ROKU. BY UTRZYMAĆ SWOJĄ MASĘ POTRZEBOWAŁY OLBRZYMIEJ ILOŚCI POŻYWIEŃ. PODOBNI DO WSPÓŁCZESNYCH SŁONI, POWINNY DOSTARCZYĆ SWOJEMU ORGANIZMOWI DZIENNIE OK. 180 KG POŻYWIEŃ. MUSIAŁY WIĘC JEŚĆ BEZ PRZERWY OK. 20 GODZIN DZIENNIE. DO JE-DZENIA PRZYSTOSOWANA BYŁA JEGO TRĄBA, KTÓRĄ ZWIERZĘ MOGŁO PRZESUWAĆ ROŚLINNOŚĆ, NP. GAŁĘZIE DRZEW. MŁODE OSOBNIKI, DO CO NAJMNIEJ TRZECH LAT, BYŁY KARMIONE MLEKIEM MATKI.

MAMUT
I JEGO MYŚLIWI

ZĄB TRZONOWY MAMUTA

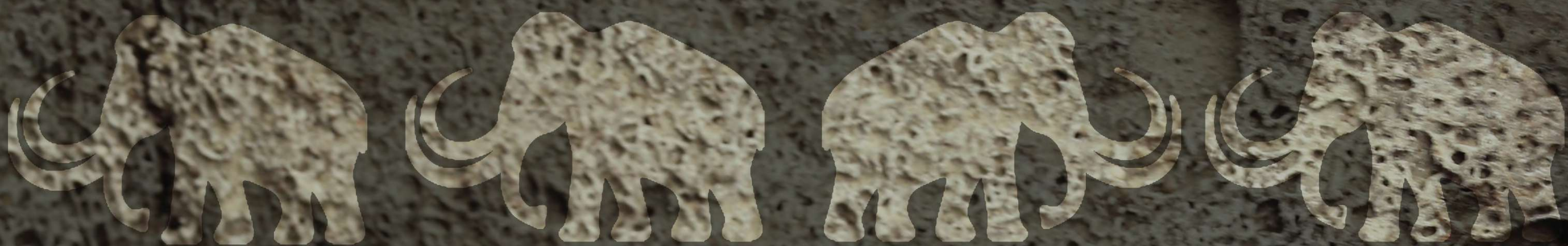
DOLNA SZCZĘKA MAMUTA

UZĘBIENIE MAMUTA

MAMUTY POSIADAŁY DŁUGIE, ZAKRZYWIONE CIOSY, KTÓRYMI POMAGAŁY SOBIE W ODKOPYWANIU POŻYWIENIA, ROZGARNIANIU ŚNIEGU, PRZEBIJANIU LODU, ZDZIERANIU KORY. CIOSY SŁUŻYŁY TAKŻE DO WALKI MIĘDZY MAMUTAMI, Z DRAPIEŻNIKAMI I MYŚLIWYMI. ICH DŁUGOŚĆ MOGŁA DOCHODZIĆ DO OKOŁO 5 METRÓW. CIOSY SAMIC BYŁY MNIEJSZE I CIEŃSZE.

MAMUT POSIADAŁ 4 DUŻE ZĘBY TRZONOWE, KTÓRE NA OGÓŁ WYMIENIAŁ W CIĄGU ŻYCIA PIĘCIOKROTNI. ZĘBY TE UMOŻLIWIAŁY SPOŻYWANIE GRUBYCH ŁODYG TRAW TUNDROWYCH. ZWIERZĘ ŻUŁO JE, ROZCIERAJĄC POKARM NA POKRYTYCH PŁYTKAMI POWIERZCHNIACH ZĘBÓW.

MAMUT
I JEGO MYŚLIWI

ETOLOGIA

NAJBLIŻSZYM KREWNYM MAMUTA JEST SŁOŃ INDIJSKI. TAK JAK WSPÓŁCZESNE SŁONIE, MAMUTY PRAWDOPODOBNIENIE ŻYŁY W GROMADACH, GDZIE DOMINOWAŁY SAMICE Z MŁODYMI. MŁODE SAMCE OPUSZCZAŁY STADO I ŁĄCZYŁY SIĘ W NIEWIELKIE GRUPY, NATOMIAST STARE SAMCE BYWAŁY SAMOTNIKAMI. PRZYPUSZCZALNIE ŻYŁY DO OK. 60 LAT, TAK JAK WSPÓŁCZESNE SŁONIE. WIEK MAMUTÓW MOŻNA W PRZYBLIŻENIU OKREŚLIĆ ZA POMOCĄ SŁOJÓW WIDOCZNYCH NA PRZEKROJU CIOSÓW.

BADANIA KOŚCI MAMUTÓW POZWOLIŁY NA STWIERDZENIE, ŻE NAJCZĘŚCIEJ ZWIERZĘTA TE CHOROWAŁY NA ZWY-
RODNIENIE STAWÓW.

W WIĘKSZOŚCI MAMUTY WYGINĘŁY W KOŃCU PLEJSTOCENU, OKOŁO 12 TYS. LAT TEMU. KILKA TYSIĘCY LAT DŁUŻEJ MAMUTY ZAMIESZKIWAŁY JEDYNIENIE NIEWIELKIE ENKLAWY NA WYSPIE ŚW. PAWŁA I WYSPIE WRANGLA, POŁOŻONYCH W POBLIŻU CIEŚNINY BERINGA. NAJPRAWDOPODOBNIENIE ZWIĄZANE TO BYŁO ZE ZMIANĄ KLIMATU – POSTĘPUJĄCYM OCIEPLENIEM I ZANIKIEM ICH NATURALNEGO ŚRODOWISKA – STEPO-TUNDRY. MOŻLIWE TAKŻE, ŻE PRZYCZYNIŁI SIĘ DO TEGO LUDZIE.

MAMUT
I JEGO MYŚLIWI

MAMUT I CZŁOWIEK

MAMUT BYŁ NAJPOTĘŻNIEJSZYM ZWIERZĘCIEM, Z JAKIM CZŁOWIEK SPOTYKAŁ SIĘ W EPOCE LODOWEJ. DLA ŁOWCÓW-ZBIERACZY OKRESU ŚRODKOWEGO I GÓRNEGO PALEOLITU BYŁ WAŻNYM ŹRÓDŁEM POŻYWIENIA. WYKORZYSTYWALI ONI ZARÓWNO MAMUTY PADŁE LUB ZABITE PRZEZ DRAPIEŻNIKI, JAK I SAMI ZASTAWIALI PUŁAPKI I POLOWALI NA NIE ZA POMOCĄ OSZCZEPÓW ZBROJONYCH OSTRZAMI KRZEMIENNYMI. SZCZĄTKI TYCH ZWIERZĄT WYKORZYSTYWANO TAKŻE JAKO MATERIAŁ BUDOWLANY DO KONSTRUKCJI SZAŁASÓW. W TYM CELU UŻYWANO KOŚCI, CIOSÓW I SKÓRY MAMUTÓW. Z CIOSÓW MAMUTA PRZEDSTAWICIELE GÓRNO-PALEOLITYCZNEJ KULTURY GRAWECKIEJ WYKONYWALI MIĘDZY INNYMI FIGURKI KOBIECE, TZW. WENUS. Z CIOSÓW I KOŚCI WYRABIANO TAKŻE NARZĘDZIA, KTÓRYMI POSŁUGIWANO SIĘ W ŻYCIU CODZIENNYM.

JASKINIA MONTRASTRUC, FRANCJA,
MIOTACZ OSZCZEPÓW Z WYOBRAŻENIEM MAMUTA,
KULTURA MAGDALEŃSKA

WENUS BRASSEMOUY WYKONANA Z CIOSA MAMUTA,
FRANCJA, KULTURA GRAWECKA

JASKINIA CHAUVET, FRANCJA, MAMUT, KULTURA ORYNIACKA

WENUS Z KOSTIENKI, WYKONANA Z CIOSA MAMUTA,
ROSJA, KULTURA GRAWECKA

JASKINIA ROUFFIGNAC, FRANCJA, MAMUT, KULTURA MAGDALEŃSKA

LICZNE SĄ RÓWNIEŻ WYOBRAŻENIA MAMUTA NA ŚCIANACH JASKIŃ, POZOSTAWIONE TAM PRZEZ SPOŁECZNOŚCI ORYNIACKIE, GRAWECKIE I MAGDALEŃSKIE, ŻYJĄCE MIĘDZY 40 000 A 13 000 LAT TEMU. REALISTYCZNIE PRZEDSTAWIONE WIZERUNKI TYCH ZWIERZĄT ZDOBIĄ MIĘDZY INNYMI ŚCIANY JASKIŃ CHAUVET, ROUFFIGNAC, LES COMBARELLES, PECHE MERLE I FONT-DE-GAUME WE FRANCJI. UWAGĘ PRZYCIĄGA RÓWNIEŻ RYT MAMUTA WYKONANY NA FRAGMENTCIE CIOSU, POCHODZĄCY Z JASKINI W ABRI DE LA MADELEINE (FRANCJI).

MAMUT
I JEGO MYŚLIWI

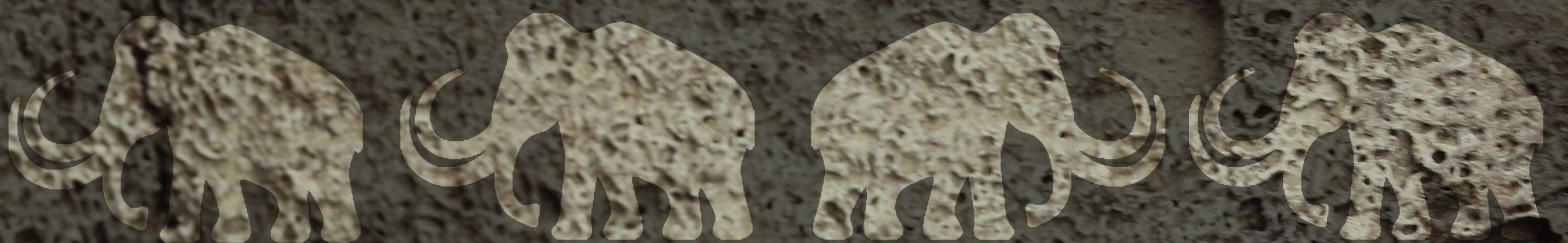
MAMUT W POLSCE

W POLSCE SZCZĄTKI MAMUTA ZNAJDOWANE SĄ W OSADACH PÓŻNOPLEJSTOCENSKICH ORAZ NA STANOWISKACH ARCHEOLOGICZNYCH Z OKRESU ŚRODKOWEGO I GÓRNEGO PALEOLITU (PONAD 260 STANOWISK). MAMUT NIE PRZEBYWAŁ NA OBSZARZE POLSKI PRZEZ CAŁY TEN CZAS. W OKRESIE OCIEPLENIA KLIMATU WĘDROWAŁ DO AZJI, WRACAJĄC DO EUROPY W TRAKCIE OCHŁODZENIA. WYMARŁ OK. 16 500 – 15 000 LAT TEMU. POZOSTAŁOŚCI MAMUTA ODKRYWANE SĄ NAJCZĘŚCIEJ NA OTWARTYCH STANOWISKACH ARCHEOLOGICZNYCH, RZADZIEJ W JASKINIACH. SPOŚRÓD NICH WYRÓŻNIA SIĘ STANOWISKO KRAKÓW SPADZISTA, DATOWANE NA OK. 28 000 LAT TEMU, GDZIE ZNALEZIONO DUŻE ILOŚCI KOŚCI TYCH ZWIERZĄT. PRAWDOPODOBNIEM BYŁO TO MIEJSCE ĆWIARTOWANIA TUSZ UPOLOWANYCH ZWIERZĄT. W JASKINI BORSUKA (KULTURA GRAWECKA) ODKRYTO NATOMIAST ŻEBRO MAMUTA Z NACIĘCIAMI BĘDĄCYMI ŚLADAMI PO JEGO KONSUMPCJI. POZA SZCZĄTKAMI MAMUTA ZNAJDOWANE SĄ TAKŻE PRZEDMIOTY WYKONANE Z KOŚCI I CIOSÓW. Z JASKINI MAMUTOWEJ (KULTURA JERZMANOWICKA, ORYNIACKA I GRAWECKA) POCHODZI MIĘDZY INNYMI PŁYTKA ZDOBIONA NACIĘCIAMI, Z PRZEWIERCONYMI OTWORAMI. SZCZEGÓLNYM ZABYTKIEM JEST PRZEDMIOT CEREMONIALNY W KSZTAŁCIE BUMERANGU, WYKONANY Z CIOSU MAMUTA, ODKRYTY W JASKINI OBŁAZOWEJ (KULTURA PAWŁOWSKA). Z KOLEI BADANIA ARCHEOLOGICZNE PROWADZONE NA STANOWISKU KULTURY MAGDALEŃSKIEJ W WILCZYCACH PRZYNIOŚY ODKRYCIE FIGURKI KOBIECEJ WYKONANEJ Z CIOSU MAMUTA.

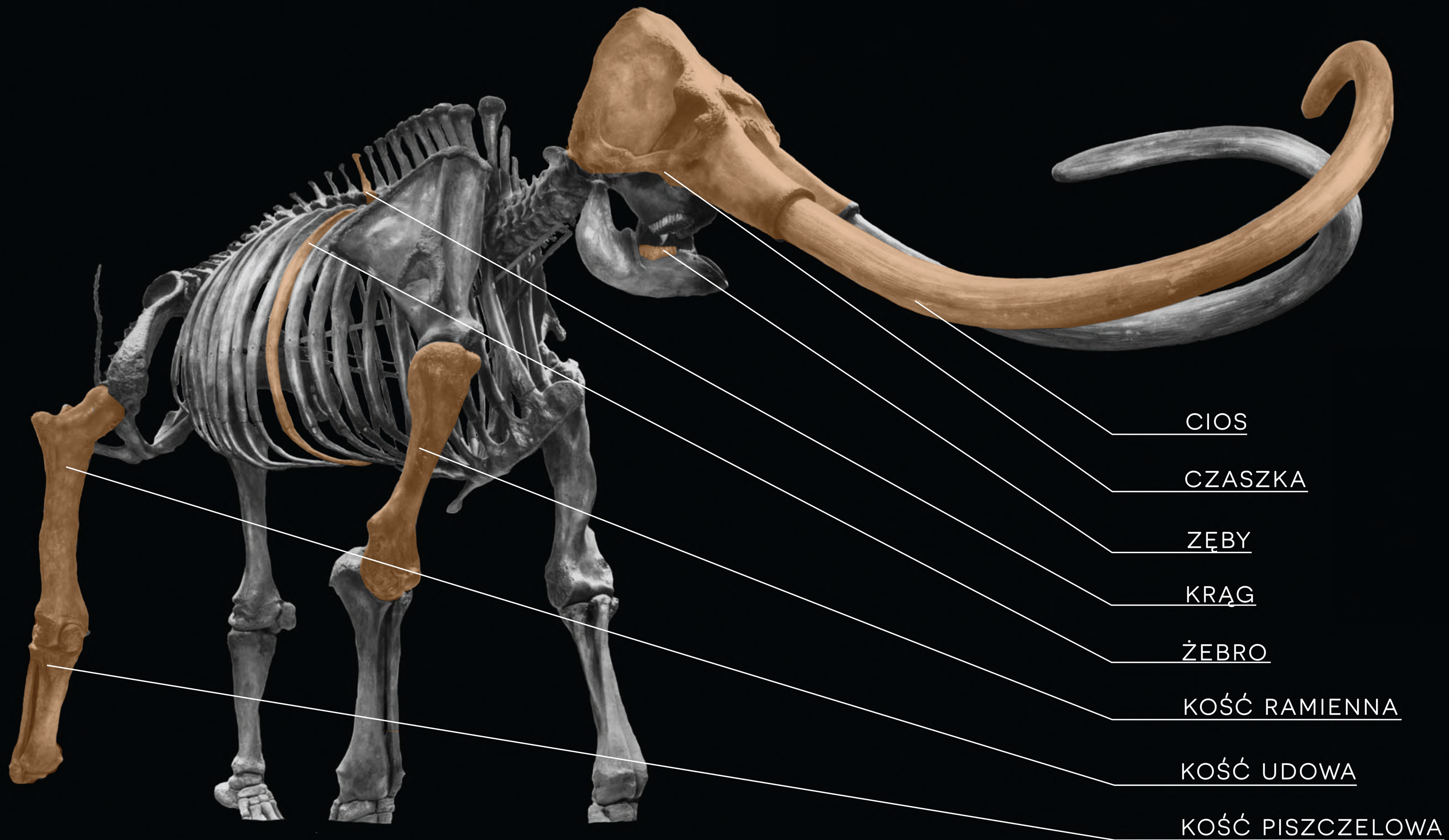
SZCZĄTKI MAMUTA ODKRYWANE W OSADACH PLEJSTOCENSKICH POCHODZĄ Z RÓŻNYCH REGIONÓW POLSKI. DUŻE ICH NAGROMADZENIE ODKRYTO W KRAKOWIE, PYSKOWICACH CZY W BEŁCHATOWIE. POZOSTAŁOŚCI MŁODEGO OSOBNIKA ZNALEZIONEGO W OSTATNICH LATACH W KOPALNI WĘGLA BRUNATNEGO W BEŁCHATOWIE PODDANO BADANIOM SPECJALISTYCZNYM. POZWOLIŁY ONE NA OKREŚLENIE WIEKU MAMUTA NA OKOŁO 10 LAT. JEST TO PIERWSZE ZNALEZISKO TAK MŁODEGO OSOBNIKA NA TERENIE POLSKI. PRZEPROWADZONO RÓWNIEŻ BADANIA IZOTOPÓW WĘGLA I TLENU ZAWARTYCH W DOBRZE ZACHOWANYCH ZĘBACH TRZONOWYCH. WYKAZAŁY ONE, ŻE W TRAKCIE FORMOWANIA SIĘ ZĘBÓW ZWIERZĘ BYŁO KARMIONE MLEKIEM, A POD KONIEC ŻYCIA ODŻYWIAŁO SIĘ JUŻ WYŁĄCZNIE POKARMEM ROŚLINNYM.

BUMERANG WYKONANY Z CIOSU MAMUTA
Z JASKINI OBŁAZOWEJ

MAMUT
I JEGO MYŚLIWI

SZKIELET MAMUTA

WYSTAWA Z CYKLU:
BLISKIE SPOTKANIA Z ...

MAMUT

I JEGO MYŚLIWI

LUTY - MARZEK 2017

POZnań*

MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W POZNANIU

